

щеві, Кропивові. Медоносними були по чотири види родини Айстрових, Бобових, Губоцвітих, по одному – родини Черсакові, Мальвові, Фіалкові, Маренові. Декоративними виявились два представники родини Айстрові, по одному – родини Фіалкові, Гвоздичні.

Виходячи із сказаного бачимо, що найбільша насиченість родин була у групі лікарських (14 родин), вітаміноносних та медоносних рослин (8 і 7 родин). Найменше було видів з декоративними властивостями (три родини).

Отже, досліджені луки мають великий запас різних за характером використання рослинних ресурсів.

Література

1. Григора І. М. Рослинність України (еколого-ценотичний, флористичний і географічний нарис): Навч. посіб.- К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 452 с.
2. Луговые травянистые растения. Биология и охрана /Губанов И.А., Киселева К.В., Новиков В.С., Тихомиров В.Н. –М.: Агропромиздат, 1990. – 183с.
3. Мінарченко В. М., П. І. Серета. Ресурсознавство. Лікарські рослини: Навч.-метод. посібник. – К: Фітосоціоцентр, 2004. – 71 с.

ЦІЛЮЩА ЛУЧНА ФЛОРА РОДИНИ ШОРСТКОЛИСТИХ (BORAGINACEAE LINDL.) В ОКОЛИЦЯХ М. ПОЛТАВИ

Орлова Л.Д., Шинкаренко О.О.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Ноосфера – остання із багатьох стадій еволюції біосфери в геологічній історії – стан наших днів.

Важливу роль у формуванні ноосфери відіграють рослини. Серед них можна виділити родину Шорстколистих (Boraginaceae Lindl.). Під час наших досліджень на заплавах луках с. Залізничників околиць м. Полтави нами виявлено чотири цілющих представників родини.

Живокіст лікарський (*Symphytum officinale* L.) – багаторічна трав'яниста рослина заввишки 30-100 см. Стебло крилате, особливо вгорі від глибоко збігаючих вниз листків, товсте, пряме. Листки нижні великі, звужені в крилатий черешок, довгасто –ланцетні, верхні сидячі. Вся рослина шорстка від шорсткуватих волосків, які вкривають її. Квітки зібрані в пониклі, вкриті листочками завійки. Віночки квіток брудно-пурпурові або лілові з відверненими назовні зубцями. Корені товсті, галузисті, майже чорні зовні, всередині білі, крихкі, на зламі нерівні, терпко-липкі на смак. У коренях знайдено пектин, слизи, дубильні речовини, летку олію, гіркоти, алкалоїди, смоли, діуреїд глюксолової кислоти, алантуїн, аспарагін, холін

Стебла вживають тільки свіжими. Корені збирають восени. Добре вимиті корені ріжуть на шматки і сушать. Вони вважаються отруйними, якщо приймати всередину у великих дозах.

У народній практиці застосовують корінь живокосту як обволікаючий засіб при всіх видах запалення слизової оболонки, а особливо при грудних захворюваннях, в тому числі і важких. Також корінь живокосту вживають як в'язучий і як проносний засіб, а також як засіб, що видаляє омертвілі клітини і сприяє регенерації. Вважають також, що живокіст лікує нирки, допомагає при проносах, при кровотечах у шлунку і кишечнику; приймають його при чиряках, виразках і наривах як всередину, так і зовнішньо. Висушений і порізаний корінь виду зберігають в ящиках, викладених папером [2].

Синяк звичайний (*Echium vulgare* L.) – дворічна трав'яниста рослина. Стебла прямостоячі, заввишки 30-100 см від основи розгалужені, рідше прості,

усіяні жорсткими відсторбученими волосками, розміщеними на невеликих білуватих горбочках. Листки чергові, цілокраї, загострені, з однією поздовжньою жилкою; зісподу – сизуваті від густого опушення, зверху – з білим або буруватими горбочками, на яких розміщені тонкі волоски. Квітки двостатеві, майже сидячі, в численних подовжено-лінійних простих завійках, зібраних у верхівкове вузьке волотисте суцвіття. Віночок лійкоподібний, спочатку червонуватий, згодом синій, трохи неправильний. Для медичних цілей заготовляють рослину під час цвітіння. Сушать і зберігають окремо, оскільки рослина отруйна. У сировині виявлено алкалоїди циноглосин, консолідин, сапоніни, холін, аскорбінова кислота.

Препарати виду мають відкашлюючі та заспокійливі властивості. Наукою встановлено значні антигормональні властивості рослини. Використовується препарат виду для лікування онкологічних недуг жіночої статеві сфери та епілепсії [3].

Чорнокорінь лікарський (*Cynoglossum officinale* L.) – дворічна трав'яниста сіруватого кольору, м'яко опушена рослина. Стебла міцні, прямостоячі, заввишки 30-100 см, прості або вгорі розгалужені аж до суцвіття. Листки чергові, суцільні, з обох боків м'яко-сіроповстисті. Квітує у травні-червні. Квітки правильні, двостатеві, в кінцевих негустих однобічних завійках, зібрані волотевим суцвіттям. Віночок брудно-пурпуровий. Для медичного використання заготовляють траву під час цвітіння та корені або рано на весні чи пізно восени. Сушать як звичайно. Зберігають окремо, оскільки рослина отруйна. У рослині виявлено алкалоїди циноглосин та циноглосеїн, глюкоалкалоїд консолідин, каротин, летку олію, дубильні речовини, у коренях – полісахарид інулін, смоли, гіркі речовини.

У народній медицині препарати виду використовують для лікування запальних недуг дихальних шляхів, а також при легеневих і шлунково-кишкових кровотечах [3].

Незабудка болотна (*Myosotis palustris* (L.) L.) – багаторічна чи однорічна трав'яниста рослина з повзучим кореневищем і ніжними почерговими листками, які опушені. Суцвіття трави схожі на завійки. Найкрупніші квітки незабудки болотної, можуть вирости величиною з ніготь.

У народній медицині із соку трави, який збирають в початковій стадії квітування, готують сироп від кашлю, відваром трави лікують очі [2].

Згідно наших досліджень було встановлено, що серед вивчених представників три види дворічні, один – однорічний і один – багаторічний; всі представники, крім незабудки, мають прямостояче стебло; вся лікарська флора Шорстколистих має прості листи і стрижневу кореневу систему; серед суцвіть ми зустріли у трьох видів – завійку і у одного – волоть

Сьогодні нелегко встановити шлях інтелектуального та духовного поступу, який надихнув В.І. Вернадського на такі слова: «Людство, взяте в цілому, стає могутньою геологічною силою і перед ним, перед його думкою і працею, постає питання про перебудову біосфери в інтересах вільнодумного людства як єдиного цілого». Біосфера неминуче перетворюється в ноосферу, тобто сферу, де людський розум буде відігравати домінуючу роль в розвитку системи людина - природа [1].

Література

1. В. І. Вернадський. Вибрані праці /М. І. Кратка. – К.: Наукова думка, 2005. – 300 с.
2. М.А. Носаль, І. М. Носаль. Лікарські рослин і способи їх застосування у народі. – К.: «Здоров'я», 1964. – 300 с.
3. Товстуха Е. С. Фітотерапія / 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Оріони, 2000. – 432 с.